

בית ומשפחה 2

משפחתיות

עריכה ועיבוד הסדנאות: דבורה רוזנברג

כותבים: הרב יעקב אידלס, חנן בולר, הרב יהודה זולדן, איילת בן זקן, יעל נדלר,

מירב ראובינוף, רחלי שלו

שלמי תודה לכל המחברים ובעלי זכויות הפרסום על הרשות לכלול מיצירותיהם. עשינו כל שביכולתנו לאיתור היוצרים ואם טעינו ותודיעו לנו, נדאג להסרת יצירותיהם. השימוש בחומרים של היחידה לחינוך לחיים במשפחה אפשרי עבור עובדי הוראה ותלמידים במסגרת פעילות מערכת החינוך (כיתתית/ בית ספרית/ בכנס מקצועי). חל איסור על העתקה ו/או עריכה מחדש של החומרים, בחלקם או במלואם והפצתם. אין להפיץ את התכנים בפלטפורמות הפתוחות לציבור שאינו נמנה על עובדי ותלמידי מערכת החינוך, וכל הפועל בניגוד לנ"ל, יישא באחריות. המצגות עוצבו באמצעות אתר Canva - <https://www.canva.com>. © כל הזכויות שמורות למשרד החינוך, מינהל החמ"ד, היחידה לחינוך לחיים במשפחה.

משפחתיות

איילת בן זקן

אוכלוסיית היעד: כיתות י"א-י"ב | מספר המשתתפים המומלץ: כ-20
זמן: שני שיעורים. מומלץ לחלק את הסדנה לשני מפגשים. משך כל מפגש: שיעור אחד.
ציוד נדרש: מחשב ומקרן, מסך ורמקולים; מכשירי כתיבה, דפי 'שעון פגישות' (בנספח).

רציונל

משל ידוע מספר על אב שטרם פטירתו אסף סביב מיטתו את בניו וביקש ללמדם את "כוח היחד" – כוחן של האחדות ושל המשפחה. הוא ביקש מהם לנסות לשבור ענפים יחידים, והבנים שברו אותם בלא קושי, אבל כשביקש מהם לאגוד את הענפים לאגודה ולנסות לשבור אותם – הם התקשו מאוד. האב הסביר שכך קורה גם אצל בני האדם: אדם שחי לבדו – כל קושי עלול לשבור אותו, אבל אם מתאחדים לקבוצה ודואגים זה לזה – האחדות יוצרת עוצמה מיוחדת ומאפשרת לכולם לעמוד יחד ולהיטיב להתמודד עם האתגרים, הפיזיים וגם הנפשיים, הניצבים בדרכם בחיים.

ביחידה זו נעמוד על כוחה של המשפחה, על נקודות הדמיון בינינו להורינו ועל חשיבות שמירת הלכידות המשפחתית שהיא מקור כוח ליחיד.

מטרות

1. פיתוח ההכרה בערך המשפחה;
2. חשיפת התלמידים למגוון הרגשות הקשורים למושג 'משפחה';
3. פיתוח ההבנה שהמשפחה יכולה לשמש מקור של כוח וחוסן;
4. פיתוח היכולת לזהות תכונות שקיבלנו מהורינו (מונחות [DNA] וגם נרכשות [בחינוך ובלמוד]);
5. חיזוק הקשרים בינינו לבין בני הדורות המבוגרים במשפחתנו;
6. הבחנה בשווה ובשונה ביחסם של אנשים שונים למשפחתיות.

מהלך ההפעלה

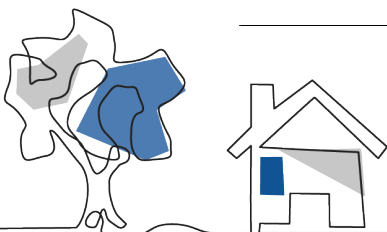
שלב ראשון

לפתיחת הסדנה מוצעות שתי פעילויות. תוכלו לבחור אחת מהן.

אפשרות א: אסוציאציות

- נכתוב על הלוח את המילה "משפחה".
- נבקש מהתלמידים לומר – במילה אחת, בסבב מהיר מאוד וברצף – מהי האסוציאציה הראשונה שעלתה במחשבתם כששמעו את המילה.

1. מדריכה לספרות במחוז ירושלים, מורה ורכזת ספרות, אולפנת חמ"ד "גילה", רמת בית שמש.

- נכתוב את האסוציאציות שיעלו התלמידים על הלוח, ונבקש מהם לנסות למיין אותן לקבוצות. נוכל גם להעלותן ל"ענן מילים" של היישומון מנטימטר (Mentimeter), ולהקרין על הלוח בכיתה.

מתרגיל זה יעלה כי למושג 'משפחה' נלווה מטען רגשי גדול ולעיתים האסוציאציות יכולות להיות מנוגדות ואף קוטביות.

אפשרות ב: המשפחה שלי

- נקרין על הלוח תמונות שונות המבטאות קשרים במשפחה.
- כל תלמיד ינסה למצוא תמונה אחת ש'מדברת' אליו במיוחד ולתחושתו היא מייצגת את היחסים המאפיינים את משפחתו.
- נתכנס במליאה ונקיים סבב שבו כל תלמיד יציג את התמונה שבחר ויסביר את בחירתו.

שלב שני

שלב זה ייוחד לניסיון לעמוד על סגולת המשפחה לשמש מקור כוח. השלב יפתח בשתי פעילויות, ולאחריהן – נקיים דיון כיתתי.

פעילות א: צפייה בסרטון

נצפה בסרטון: "אחדות זה כוח" – חיפוש במרשתת יעלה כמה סרטונים, ותוכלו לבחור מתוכם.

פעילות ב: משחק

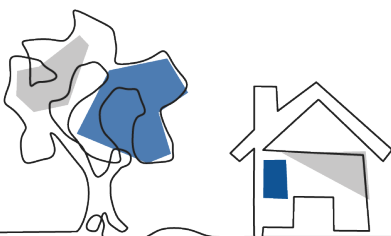
התלמידים ישחקו במשחק הדומה למשחק המוכר "חתול ועכבר":

כל חברי הקבוצה חוץ מאחד יעמדו במעגל. כל תלמיד יאחז בידיהם של שני חבריו שעומדים משני צידי אחיזה איתנה. נבקש מתלמיד אחד לעמוד בתוך המעגל או מחוצה לו. בהינתן האות – היחיד יצטרך לנסות לפרוץ את המעגל (פנימה או החוצה), וחבריו יגבירו את אחיזתם זה בזה ככל יכולתם כדי להדק את המעגל ולמנוע ממנו להצליח. מומלץ לתעד את הפעילות, ובהמשך – להקרין את הסרטון שיתקבל לפני הכיתה.

הערה: יש להיזהר ולא לבחור לתפקיד ה"עכבר" תלמיד במעמד חברתי נמוך שהמשחק עלול לחזק את הדחייה שלו או דחיקתו ממעגל החברים.

שאלות לדיון

- ← מה חווינו כאן?
- ← [אם צילמנו את התלמידים במשחקם] מה ניתן ללמוד מהסרטון?
- ← במשחק התבקשתם לעמוד בקבוצה ולשמש כוח מאוחד נגד כוח חיצוני "זר". נסו להסביר איזו חוויה נוצרה.
- ← נשאל את המשתתף שהוטל עליו לפרוץ את המעגל מה היו הטכניקות שבהן השתמש כדי לפרוץ את המעגל; וכן נשאל אותו כיצד הרגיש במשחק.
- ← נבקש מהחברים שעמדו במעגל לשער איך הרגיש החבר היחיד, ולהסביר על מה מבוססת השערתם.
- ← כיצד הפעילות והסרטון מתקשרים לנושא "משפחה"?
- ← האם אתם מכירים סיפורים, משלים או שירים העוסקים בכוח של "היחד המשפחתי"? אם כן, האם תרצו לשתף את חבריכם בהם?
- ← מה דעתכם: האם תמיד המשפחה משמשת ליחיד מקור של כוח? האם תוכלו להביא דוגמה מחיי יום-יום שתומכת בדעתכם?

שלב שלישי

נבקש מהתלמידים לנסות לשחזר בדמיונם את האלבום המשפחתי שלהם או לעיין בגלריית התמונות האישיות שלהם, שם מתועדים אירועים שונים שהתרחשו במסגרת המשפחה.

שאלות לפתיחת הדיון

- * אילו רגשות באים לידי ביטוי בתמונות השמורות באלבום?
- * אילו רגשות עולים בכם בעת העיון באלבום?
- * נסו להיזכר באירוע מסוים שבו המשפחה שלכם הייתה בשבילכם מקור לכוח.
- * שתפו בקבוצה שתי תמונות משפחתיות שלכם (אפשר להציגן ואפשר לתארן במילים) – העשויות לבטא רגשות שונים ואפילו מנוגדים הקיימים במשפחתכם. למה אתם מתחברים יותר? מדוע? מה קיבלתם מפעילות זו?

שלב רביעי

שלב זה ייוחד לעיסוק בקשר הבין־דורי במשפחה ובחשיבותו.

נתבונן יחד בתמונה הזאת:

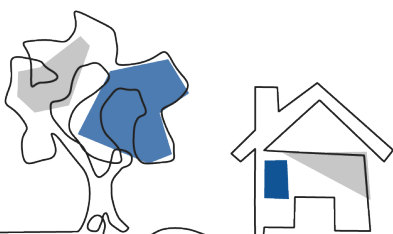
בתמונה – יד של אדם צעיר מחזיקה ביד של אדם מבוגר

שאלות לדיון

- * אילו רגשות או מחשבות התמונה מעוררת בכם?
 - * האם משהו בתמונה מזכיר לכם דמות מסוימת מן המשפחה שלכם (סבא, סבתא...)? במה הוא מזכיר אותה? שתפו את חבריכם.
 - * נסו לברר לעצמכם את מהות הקשר ביניכם ובין הסבים והסבתות או מבוגרים אחרים במשפחתכם.
- נקרא יחד שיר: שורת נשים שקטה / דליה קווה (אפשר למצוא את מילות השיר במרשתת).

שאלות לדיון

- * מיהי הדוברת בשיר?
- * מהי מערכת היחסים שלה עם הדורות הקודמים?
- * "שדרה של כוח" – מה יוצר אצל הדוברת תחושה של כוח?
- * נסו לברר לעצמכם מהו אופי הקשר ביניכם ובין הסבים והסבתות שלכם.

← לסיום, כתבו מכתב ופנו בו אל אחת מן הדמויות המבוגרות במשפחה (סבא, סבא־רבא וכד'); אפשר לפנות גם לדמות שכבר איננה בין החיים). מה תרצו לומר לה? מה קיבלתם ממנה? מה חשוב לכם לספר לה? נצפה בקטע "הוא חי בכס" מתוך הסרט: "מלך האריות 2" (אפשר למצוא את הקטע במרשתת).

שאלה לדיון

← כיצד מתקשר הקטע לשיר "שורת נשים שקטה" שקראנו?

שלב חמישי

שלב זה ייוחד לעיון בשירי משפחה. העבודה תיעשה בקבוצות. נבקש מהתלמידים להציע שירים שהם מכירים ואוהבים שעוסקים במשפחה.

אחרי הקריאה – נבקש מהתלמידים להשיב על השאלות (על ארבע השאלות הראשונות – יש להשיב לגבי כל שיר בנפרד):

- מי הדמות/הדמויות המופיעה/המופיעות בשיר?
- מיהי הדמות הדוברת בשיר? מה ניתן ללמוד מבחירת המשורר בנקודת מבטה דווקא?
- מהו הרגש המרכזי בשיר? מהי האווירה השוררת בו? (קרבה, ריחוק, הודיה, שמחה, עצבות וכו')?
- נִפְחָחו בקצרה את הרעיון המרכזי בשיר.
- מה ניתן ללמוד ממוגוון השירים שהוצגו כאן?
- בחרו במשפט אחד מכל השירים המופיעים בקובץ ש'דיבר' אליכם במיוחד. מדוע בחרתם בו?
- בחרו שיר אחד וחפשו במרשתת תמונה שתבטא את מערכת היחסים המוצגת בו. הצעה נוספת: בטאו את מערכת היחסים ביצירה בפלסטינה.

שלב שישי

שלב זה ייוחד ל"מפגשיה".

הכנה ל"מפגשיה"

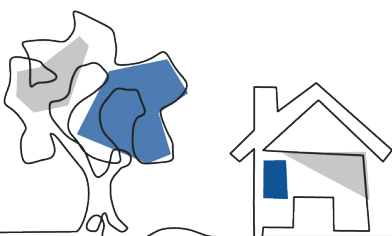
נחלק לתלמידים דפים שעליהם משורטט שעון פגישות (בנספח). נבקש מהתלמידים להסתובב בכיתה – ולקבוע עם חבריהם פגישות: בכל משבצת עליהם לכתוב שם של חבר אחד שנוח להם ולו להיפגש בשעה שכתובה ליד המשבצת (הפגישה שנקבעה תצוין בשעון הפגישות של שניהם).

"מפגשיה"

נכריז על שעה מסוימת. התלמידים יבדקו עם מי הם אמורים להיפגש בשעה שהוכרזה, ימצאו אותה וישוחחו, במשך כ־2 דקות, על הפעילות ועל מה שקיבלו ממנה. בחלוף הזמן שהוקצב, נכריז על שעה אחרת, והתלמידים יפנו לפגישתם שנועדה לאותה השעה, וחוזר חלילה.

נקודות ל"מפגשיה"

- מהי משפחה בשבילי?
- דבר אחד שקיבלתי מהוריי.
- דבר אחד שאקח עימי צידה לדרך מהפעילות.

סיכום

בסדנה זו למדנו כי למשפחה ערך רב בחיינו. המשפחה עוזרת לנו להתמודד עם הכוחות שפועלים עלינו בחוץ והיא מקור של חוסן עבורנו. למדנו כי במשפחה ניתן לחוות מנעד רגשות רחב ומסתבר שתחושות כולנו כלפי בני משפחותינו דומות במידה רבה. למדנו גם שבינינו לבין הורינו קיים דמיון חיצוני וגם פנימי.

נספח: שעון פגישות

